

Arvoisat jääkärien omaiset, herra kenraali, arvoisa rehtori, opettajat, lyseolaiset ja hyvät naiset sekä herrat

Sata vuotta sitten kesällä 1914 oli syttynyt ensimmäinen maailmansota ja saman vuoden marraskuun 20. päivänä Helsingissä kokoontui suomalaisten itsenäisyysaktivistien joukko miettimään, miten selviytyä yhä rajummiksi käyvistä Venäjän toimista Suomen autonomian lakkauttamiseksi ja maan venäläistämiseksi. Päätökseksi tässä Pohjalaisten ylioppilasakuntien talossa Ostrobothniassa pidetyssä kokouksessa tuli, että suomalaisten oli valmistauduttava aseelliseen taisteluun itsenäisyytensä puolesta ja hankittava nuorille miehille sotilaallista koulutusta maan rajojen ulkopuolelta. Niinpä tammikuusta 1915 alkaen alkoi nuoria suomalaismiehiä mukana 26 Oulun lyseolaista virrata salaisesti Suomesta Pohjois-Saksaan Lockstedtissa sijaitsevaan varuskuntaan saamaan sotilaskoulutusta Saksan armeijassa.

Näiden nuorten miesten päätös oli todella kova. Venäjä ja Saksa olivat sodassa keskenään, piti jättää kotimaa, tulevaisuus oli epävarma ja palaajaa olisi Suomen suurruhtinaskunnassa odottanut tuomio maanpetoksesta Venäjän keisarikuntaa kohtaan. Jotta ymmärtäisimme paremmin jääkärien motiiveja, on meidän katsottava tarkemmin, mitä ympäröivässä maailmassa oli tapahtunut.

Eräs 1800-luvun merkittävä aatepoliittinen virtaus Euroopassa oli kansallisuusate. Se ilmeni aluksi eri maissa oman kansallisen kulttuurin, tieteiden ja taiteiden kehittymisenä ja korostamisena. Vuosisadan jälkipuoliskolla monikansallisessa Venäjän keisarikunnassa siirryttiin korostamaan aggressiivisemmin venäläisyyttä ja syntyi panslavistinen liike, joka tavoitteli kaikkien slaavilaisten kansojen yhdistämistä Venäjän johdolla. Keisarikunnan poliittisiin tavoitteisiin kuului myös maan vähemmistökansojen venäläistäminen, josta esimerkkinä olivat 1899 alkaneet Suomeen kohdistuneet sortokaudet ja suuri venäläistämishjelma vuodelta 1914, joka astui voimaan juuri ennen edellä kuvattua Ostrobothnian kokousta. Samaan aikaan Euroopan suurvallat pyrkivät vahvistamaan imperiumejaan niin Euroopassa kuin siirtomaa-alueillaan ja kietoutuivat keskinäisten liittolaisuuksien verkkoon, josta syntyivät ensimmäisen maailmansodan osapuolet, akselivallat Itävalta-Unkarin sekä Saksan vaikutuspiiriin ja ympärysvallat Venäjän, Ranskan ja Englannin vaikutuspiiriin.

Suomessa suhtauduttiin Venäjän pitkäkestoisiin ja syveneviin sortotoimiin erilaisilla toimintamalleilla.

Myöntäväisyysuuntauus, perustuslaillisuus ja aktivismi lähtivät kuitenkin kaikki siitä, etteivät Venäjän toimet olleet laillisia ja hyväksyttäviä. Sama ilmiö oli havaittavissa puolueissa niiden järjestäytyessä vuosisadan vaihteen molemmin puolin. Paineen pitkittyessä ja voimistuessa aktivismin merkitys ja kannatus kasvoi.

Venäjän vallankumous maailmansodan loppupuolella muutti tilanteen niin, että Suomi päätti julistautua itsenäiseksi 06.12.1917. Tuossa vaiheessa Saksan itärintamalla Venäjää vastaan taistelleen jääkäripataljoonan oli aika tulla kotiin.

Minkälainen joukko suomalaisista koostuva Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27 oikein oli? Jääkäripataljoonassa palveli kolmen vuoden aikana vuosina 1914 – 1918 noin 1800 miestä. Maavoimien koulutusjoukkona se oli varsin monipuolinen. Siihen kuului 4 jääkärikomppaniaa, joita oli vahvennettu konekiväärikomppanialla, pioneerikomppanialla ja tykistöjaostolla. Kouluttajina toimivat saksalaiset ammattiupseerit. Jääkärit edustivat sosiaaliselta taustaltaan koko kansaa. Koululaisia oli noin 150. Koulutusta ulottui kansakoulusta akateemisiin loppututkintoihin. Samalla saatiin jääkäreitä sotilashierarkian kaikille tasoille.

Jääkärit olivat kouluttautuneet Saksassa kolmen vuoden ajan itsenäisyystaisteluun venäläisiä vastaan, mutta heidän saapessa helmikuussa 1918 kotimaahan juuri itsenäistynyt Suomi oli suistunut sisällissotaan tammikuussa 1918. Maan laillinen hallitus eli Svinhufvudin senaatti oli perustanut valkoisen armeijan, jonka johtoon oli nimitetty tsarin armeijassa palvellut suomalainen kenraali Carl Gustaf Mannerheim. Hän hajautti maahan palannet jääkärit johtotehtäviin valkoisen armeijan eri joukko-osastoihin ja sillä oli huomattava merkitys sotatoimien nopeaan päättymiseen toukokuun alkuun mennessä. Jääkärit olivat isämaallisia itsenäisyysaatteen miehiä ja heille tämä sota oli vapaussota, vaikka monelle jäi ikävä muisto, jouduttaessa taistelemaan toisia suomalaisia vastaan.

Jääkärien suuri kansallinen tehtävä eli nuoren tasavallan armeijan luominen ja kouluttaminen oli kuitenkin edessäpäin. Jääkärit sijoituivat armeijan palvelukseen ja ottivat nopeasti sotaväen kehittämisen ohjat käsiinsä. Vuonna 1926 jääkärikenraali Aarne Sihvo nimitettiin ensimmäisenä jääkärinä sotaväen päälliköksi, mitä virkaa jääkäriupseerit pitivät hallussaan 33 vuotta aina vuoteen 1959 saakka.

Suomeen luotiin asevelvollisuusarmeija, joka ylipäällikkö, marsalkka Mannerheimin johtamana ja pääasiallisesti jääkärien komentamana turvasi ansiokkaasti Suomen itsenäisyyden vuosien 1939-1945 sodissa. Lyseon kahdestakymmenestäkuudesta jääkäristä eri sodissa kaatui yksitoista ja katosi kaksi. Viimeinen lyseolainen jääkäri, Kempeleestä kotoisin oleva everstiluutnantti Aappo Pirilä kuoli 1980. Viimeinen jääkäri kenraali Väinö Valve kuoli sadan vuoden iässä 1995.

Jääkäriiliike oli siirtynyt Suomen historiaan.

Pyydän kenraali Pertti Puontia Puolustusvoimien ja Jääkäriperinneyhdistyksen edustajana sekä rehtori Mika Aaltoa ja lyseolainen Jyri Ranista astumaan eteen ja paljastamaan Oulun Lyseon jääkärien muistolaatan.